VAN ONLINE LEZERSGEMEENSCHAPPEN NAAR DE KLAS

Fantasyboeken en een aanvullend boekenaanbod

Binnen online lezersgemeenschappen op TikTok, Instagram en YouTube delen jongeren hun passie voor lezen met elkaar. Van boekentips en leeservaringen tot creatieve activiteiten rondom lezen heen: leesplezier alom op BookTok, Bookstagram en BookTube. Kan het literatuuronderwijs elementen van deze online lezersgemeenschappen benutten?



Semmy Claassen

Op sociale media is lezen voor een groeiende groep jongeren een geliefde bezigheid: zij delen er met veel plezier hun leeservaringen. Op platforms als Instagram, TikTok en YouTube delen *bookfluencers* (*book* + *influencer*) foto's en video's over boeken, over lezen en over het zijn van een lezer. Jongeren kunnen deze content bekijken, liken en erop reageren en kunnen de accounts van bookfluencers volgen (Instagram en TikTok) of zich daarop abonneren (YouTube). Zo zijn er online lezersgemeenschappen ontstaan die bekendstaan als respectievelijk Bookstagram, BookTok en BookTube. Sommige lezers geven aan dat ze dankzij online lezersgemeenschappen hun liefde voor lezen hebben (terug)gevonden.

Bij het woord *bookfluencers* denk je, net als bij *influencers* in het algemeen, al snel aan degenen met veel volgers op sociale media. Bookfluencer @merellogemann heeft bijvoorbeeld 49.000 volgers op TikTok, 20.300 abonnees op YouTube en 14.900 volgers op Instagram (@merel.log). @TheBookLeo, die net als Merel Logemann Nederlands is, maar die in tegenstelling tot Logemann Engelstalige content op YouTube plaatst, heeft 692.000 abonnees op YouTube. Er zijn echter ook steeds meer bookfluencers met een minder groot bereik, denk aan honderd tot een paar honderd volgers, die hun passie voor lezen en boeken delen op sociale media. Zij zijn wellicht geïnspireerd door grote bookfluencers die zij zelf volgen of willen graag directer bij de gemeenschap betrokken zijn door niet alleen content te bekijken en daarop te reageren, maar door daarnaast zelf content te maken.

Hoeveel van al die bookfluencers en volgers leerlingen zijn, is moeilijk te bepalen. Wel bekend is dat zowel tieners als twintigers als dertigers gebruikmaken van online lezersgemeenschappen (Dera, 2024). Met de resultaten van een vragenlijst die ik tussen mei 2025 en januari 2026 heb afgenomen op scholen in Vlaanderen en Nederland in het kader van mijn promotieonderzoek hoop ik binnenkort te kunnen aangeven hoeveel leerlingen bekend zijn met en weleens content bekijken op een online lezersgemeenschap. Het leesenthousiasme op BookTok, BookTube en Bookstagram biedt in elk geval aanleiding om te verkennen hoe de aantrekkingskracht van deze online lezersgemeenschappen benut kan worden in het literatuuronderwijs.

Lezen als levensstijl

Lezen wordt in veel content gepresenteerd als een levensstijl. Deze content draagt uit dat lezen niet enkel draait om het lezen van boeken, maar ook om activiteiten daaromheen. Denk daarbij aan het bijhouden van een creatief *reading journal* (leeslogboek), het kopen van boeken en boekgerelateerde producten zoals boekenleggers, annoteertabs en *book sleeves* (textielen hoesjes om een boek in mee te nemen zonder dat dit beschadigd raakt), het luisteren naar muziek die past bij een bepaald boek en het deelnemen aan een boekenclub. Deze levensstijl is sfeervol en sociaal, zo blijkt uit de typische presentatie met brandende kaarsen, een deken en een stomende kop thee op BookTube en Bookstagram en uit de interacties tussen volgers onderling en met bookfluencers.

Niet alle leerlingen zullen zich aangesproken voelen door deze sfeervolle levensstijl – die door voornamelijk witte en vrouwelijke bookfluencers gedeeld wordt. Bovendien verschillen online lezersgemeenschappen op fundamentele punten van het literatuuronderwijs: waar online gemeenschappen draaien om vrijwillige participatie en lezen in de vrije tijd, is schoollezen doorgaans

georganiseerd en aangestuurd door docenten. Hierdoor zijn online lezersgemeenschappen niet een-op-een in het literatuuronderwijs in te passen – als we dat al zouden willen, gezien de algoritmes en bigtechbedrijven die onlosmakelijk verbonden zijn met de socialemediaplatforms. Daarnaast is er het risico dat jongeren online lezersgemeenschappen niet meer recreatief willen gebruiken als deze ook op school ingezet worden.

Ondanks deze kanttekeningen zie ik veel mogelijkheden voor elementen van online lezersgemeenschappen om het literatuuronderwijs mee te verrijken. Door gericht specifieke elementen te verkennen die jongeren aanspreken in online lezersgemeenschappen, ontstaan er kansen om die gemeenschappen onderwijsmatig te benutten, óók voor leerlingen die zich niet herkennen in bookfluencers of de bijbehorende levensstijl, en zonder platforms als TikTok het klaslokaal binnen te halen. Het element waar ik in dit artikel op inga, is het boekenaanbod op de sociale media.

Titels aanbieden

Veelvoorkomende typen content zijn TBR-video's en *wrap-ups*. De overeenkomst tussen deze twee soorten content is dat bookfluencers er veel boektitels in noemen. De afkorting TBR staat voor *to be read* en wordt gebruikt om aan te geven welke boeken iemand nog van plan is te lezen. Veel bookfluencers delen aan het begin van de maand een video met daarin de boeken die ze die maand hopen te lezen, oftewel de boeken die op hun TBR voor de maand staan. In YouTubevideo's, die over het algemeen langer duren dan TikTok- en Instagramvideo's, wordt de TBR vaak op speelse wijze samengesteld. Zo trekken sommige bookfluencers willekeurig een aantal *prompts* uit een pot en selecteren ze boeken op basis daarvan. Voorbeelden van prompts zijn 'een boek dat past bij het seizoen' en 'een boek met een blauwe omslag'. Ook laten sommigen via Instagram hun volgers stemmen op de boeken waarvan zij hopen dat de bookfluencer in kwestie ze gaat lezen.

Wrap-ups worden doorgaans ook aan het begin van de maand gedeeld, maar daarin bespreken bookfluencers welke boeken ze de maand daarvoor hebben gelezen. Dit gaat gepaard met een samenvatting, beknopte recensie en sterrenbeoordeling van de boeken. In wrapups worden aspecten als schrijfstijl, plot, personages, genres, intertekstualiteit en de emoties die de lezer ervoer tijdens het lezen regelmatig besproken.

Docenten kunnen inspiratie halen uit de routine waarmee bookfluencers titels tippen. Net zoals bookfluencers doen met hun TBR en wrap-ups is het zinvol om op een vast moment, zoals de eerste les van elke maand, te delen welke boeken je als docent (of de leerlingen) afgelopen periode hebt gelezen en naar welke titels je nieuwsgierig bent. Zo inspireer je leerlingen elke maand met nieuwe boekentips en wordt dit een vast moment waar leerlingen aan wennen en, net zoals trouwe kijkers die elke maand weer wachten tot de TBR en wrap-up van hun favoriete bookfluencers online komen, naar uit kunnen kijken.

Zicht op het boekenaanbod

Een niet te onderschatten opbrengst van het bekijken van TBR-video's en wrap-ups is het op de hoogte blijven van wat jongeren binnen online lezersgemeenschappen lezen. Om leerlingen een passend boek aan te raden, hebben docenten een grote repertoirekennis nodig. Regelmatig content op BookTok, Bookstagram en BookTube bekijken, kan bijdragen aan het opbouwen van die repertoirekennis. Dit is met name relevant, omdat de boeken die voorbijkomen binnen online lezersgemeenschappen aanzienlijk verschillen in genre en taal van de titels die in de traditionele dag- en weekbladkritiek besproken worden (Ackermans & Claassen, 2025).

Docenten kunnen inspiratie halen uit de routine waarmee bookfluencers titels tippen

Bookfluencers die Nederlandstalige content delen zijn bijvoorbeeld: @merellogemann, @emmateubel,@paulaleest,@girlneedstoread, @jorisleest, @actafabulaest_, @dustinslibrary, @lauriannebooks, @lisederboven, @noahleest en @lenaleest.

Bookfluencers die Engelstalige content delen zijn bijvoorbeeld: @TheBookLeo, @haleypham, @saracarrolli, @emmie.reads, @jack_edwards, @khalilahd, @jurreads, @salimareads en @thereadsandruns.

@lesouffledesmots (Instagram en YouTube) deelt Franstalige content en @eva_elizaa (YouTube) deelt Duitstalige content.

De boekentips die gedeeld worden op BookTok, Bookstagram en BookTube zijn dus een aanvulling op het aanbod dat besproken wordt in dag- en weekbladen. Ze kunnen docenten, en daarmee ook leerlingen, kennis laten maken met titels en genres die op het moment gewaardeerd worden door lezers binnen online lezersgemeenschappen. In het tekstkader tip ik verschillende bookfluencers om te volgen. Een andere optie om geschikte content te vinden is door Instagram, TikTok of YouTube te openen en te zoeken op termen als *#Bookstagram*, *#BookTok* of *book recommendations*.

Het overgrote deel van de aanbevolen boeken is Engelstalig, maar bookfluencers als @girlneedstoread, @paulaleest en @jorisleest (alle drie op Instagram en TikTok) zetten Nederlandstalige werken in de kijker. @paulaleest heeft tevens een serie 'Lezen voor de lijst', waarin ze boeken voor schoollezen tipt en een serie 'Paula leest Europees', waarin ze een boek uit ieder Europees land leest. Die laatste serie biedt kansen om leerlingen een boek van een Europese auteur te tippen, als variatie op de dominantie van Angelsaksische werken in het medialandschap, nu de vernieuwde eindtermen nadrukkelijk ruimte bieden voor het lezen van vertaalde werken.

Wat genres betreft zijn fantasy, romance en literaire fictie populair binnen online lezersgemeenschappen. Veel lezers geven online aan hun passie voor lezen te hebben (terug)gevonden dankzij een fantasyboek. Ze geven aan fantasyboeken, evenals romanceboeken, te waarderen vanwege het plot dat hun aandacht vasthoudt en de mogelijkheid om toevlucht te vinden in deze genres. Sinds de start van mijn onderzoek eind 2023 merk ik in de content die ik bekijk dat sommige bookfluencers een literaire ontwikkeling doormaken, die ze tevens expliciteren in hun video's. Steeds meer bookfluencers die met name fantasy en romance lazen, geven aan geen spannend plot meer nodig te hebben en juist diepgang en karakterontwikkeling te zoeken in verhalen. Hierdoor verschuift hun leesvoorkeur naar literaire fictie (zie bijvoorbeeld Emma Teubel in <vllt.nl/teubel>). Literaire romans die momenteel veel circuleren binnen online lezersgemeenschappen zijn onder andere Fredrik Backmans *A Man Called Ove* (2012) en Bregje Hofstedes *Drift* (2024).

Een dergelijke literaire ontwikkeling en het lezen van literaire fictie past in het beeld van literatuuronderwijs. Toch pleit ik ervoor om ook, of zelfs júíst, aandacht te besteden aan de genres die deze lezers eerst aantrokken (Claassen, 2026). Ondanks dat het geen genres zijn die doorgaans aan bod komen in het literatuuronderwijs, is het een gemiste kans om deze achterwege te laten. Er zijn voldoende romanceboeken met diepgang, karakterontwikkeling en maatschappelijke onderwerpen – denk bijvoorbeeld aan *Focus op mij* (2026) van Bo Talisa, die tevens een Bookstagram- en BookTok-account heeft (@bo.talisa en @boleestenschrijft). Genregrenzen zijn ook niet altijd eenduidig: in *Yesteryear* (2026) – een van de hypes van het moment – combineert Caro Claire Burke literaire fictie en thrillerkenmerken met het fantasie-element tijdreizen in een verhaal over een *tradwife influencer* (die het leven van een *traditional wife* romantiseert op sociale media) die plots wakker wordt in het jaar 1855.

De boekentips die gedeeld worden op BookTok, Bookstagram en BookTube zijn een aanvulling op het aanbod dat besproken wordt in dag- en weekbladen

Kansen van fantasyboeken

Fantasyboeken zijn zelfs bij uitstek geschikt om burgerschap te behandelen in het literatuuronderwijs. Ze bevatten namelijk, ondanks dat ze zich in een fantasiewereld afspelen, haakjes naar de realiteit. Om een fantasiewereld te 'bouwen' is een referentiekader – de werkelijkheid – nodig, waardoor de structuur van fantasieverhalen vaak nauw verbonden is met onderwerpen als machtsstructuren, politiek, religie of een conflict tussen goed en kwaad (Attebery, 1992). Via deze weg houden fantasyboeken lezers een spiegel voor, functioneren ze als 'een omweg naar de realiteit' en zijn ze geschikt voor een maatschappijkritische lezing (Joosen & Vloeberghs, 2020, p. 47). De fantasie-elementen creëren enige mate van afstand tussen de maatschappelijke onderwerpen in het verhaal enerzijds en in de realiteit anderzijds. Dit kan

voor zowel leerlingen als docenten de drempel verlagen om bovenstaande onderwerpen klassikaal of in groepjes te bespreken.

Ter illustratie, in de youngadult-fantasy *In het vervloekte hart* (2022) van Rima Orie, die regelmatig als auteur te gast is op BookTok-evenementen, komen kolonialisme, meertaligheid, familieverhoudingen en de multiculturele samenleving naar voren. Dit boek kan in het onderwijs gekoppeld worden aan een informatieve tekst over bijvoorbeeld meertaligheid. Daarnaast zijn er mogelijkheden om het boek in te zetten om te reflecteren op het genre en op de vraag waar de grens tussen fantasie en realiteit ligt. Hierbij kan verwezen worden naar de begrippenlijst achter in het boek, waar te lezen is dat sommige begrippen afkomstig zijn uit het Hindi en Sranantongo, en naar het nawoord, waarin Orie zelf ingaat op de grens tussen fantasie en realiteit in haar boek.

Een ander fantasyboek waarmee gereflecteerd kan worden op deze grens is *The Invisible Life of Addie LaRue* van V.E. Schwab (2020), ook wel beschouwd als een literaire historische roman met fantasie-elementen. De bookfluencer Logemann is lovend over dit boek en vertelde meermaals aan haar kijkers dat dit een van haar lievelingsboeken is. Sindsdien delen veel lezers op Bookstagram dat ze dit boek dankzij haar ook zijn gaan lezen. In het boek maakt hoofdpersonage Adeline een deal met de duisternis, waardoor ze eeuwig leeft. De lezer volgt Adeline in haar leven van 1714 tot 2014. Adeline ontmoet historische figuren en maakt historische gebeurtenissen mee, waaronder de Franse Revolutie en verschillende oorlogen. Online wijzen sommige lezers op het eurocentrisme in de historische gebeurtenissen en figuren die aan bod komen. Ze vragen zich in hun recensies af of dit iets zegt over de protagonist of dat het vooral een gemiste kans is van de auteur (verteller). Dit vraagstuk leent zich voor een kritische lezing en interpretatie met leerlingen.

Bovenstaande casussen zijn beide geschikt om vakoverstijgend met geschiedenis te behandelen. Om genrekennis te vergroten, kan het lezen van een fantasyboek gekoppeld worden aan een schrijfopdracht. Zo kunnen leerlingen in een creatieve schrijfopdracht zelf ervaren hoe het is om een fantasiewereld te bouwen, hoe we daarvoor altijd de wereld zoals we die kennen nodig hebben en hoe die wereld dus ook altijd in meer of mindere mate terug te vinden is in fantasyboeken. Op die manier kan het zelf schrijven van een fantasieverhaal leerlingen stimuleren om na te denken over de hedendaagse realiteit. Voor wie het liever bij het lezen van fantasyboeken houdt, zijn op sociale media voldoende boekentips te vinden en biedt de website van de Fantastische Unie (<www.fantastische-unie.eu>) een overzicht van Nederlandstalige titels.

Leesinspiratie

Om het leesenthousiasme dat heerst binnen online lezersgemeenschappen te benutten in het literatuuronderwijs, zonder daarbij ook de socialemediaplatforms zelf het klaslokaal binnen te halen, kunnen elementen van online lezersgemeenschappen ingezet worden. Zo kunnen fantasyboeken in het literatuuronderwijs gelezen worden om burgerschapsthema's te bespreken, om genrekennis te verbreden en om te reflecteren op de grens tussen fantasie en realiteit. Ook kunnen docenten inspiratie halen uit de routine waarmee boektitels binnen online lezersgemeenschappen onder de aandacht gebracht worden en kan online content licht werpen op een ander boekenaanbod dan in de traditionele literaire kritiek aan bod komt. Hiermee kan het bekijken van content op BookTok, Bookstagram en BookTube de repertoirekennis van docenten, en indirect ook van leerlingen, aanvullen. Dankzij online lezersgemeenschappen staan op mijn TBR in elk geval Coco Mellors' *Cleopatra and Frankenstein* (2022), Percival Everetts *James* (2024), Holly Blacks *The Cruel Prince* (2018), Rima Ories *Onze versplinterde zielen* (2026) en Rachelle Wagners *In Hemels naam* (2026). ■

Literatuur

Ackermans, L., & Claassen, S. (2025). Ontmoetingen tussen jongeren en boeken in online lezersgemeenschappen. *Pedagogiek*, *45*(3), 311–322.

Attebery, B. (1992). *Strategies of fantasy.* Indiana University Press.

Claassen, S. (2026, 11 februari). *Verslag symposium: Van een open blik naar een dieper begrip van de mogelijkheden van online lezersgemeenschappen*. Universiteit Utrecht. https://www.uu.nl/nieuws/verslag-symposium-van-een-open-blik-naar-een-dieper-begrip-van-de-mogelijkheden-van-online

Dera, J. (2024). BookTok: A narrative review of current literature and directions for future research. *Literature Compass*, *21*(10–12), Artikel e70012.

Joosen, V., & Vloeberghs, K. (2020). *Uitgelezen jeugdliteratuur: Een ontmoeting met traditie en vernieuwing* (6e ed.). LannooCampus.

Gelukkige tieners functioneren later beter

Tieners die zich goed voelen, functioneren later in hun leven gemiddeld ook beter op mentaal en lichamelijk vlak. Dat blijkt uit onderzoek van biologisch psychologen Anne Geijsen en Meike Bartels, gebaseerd op gegevens van meer dan 14.000 deelnemers van het Nederlands Tweelingen Register. De resultaten verschenen onlangs in het tijdschrift *Nature Communications*.

Voor het onderzoek analyseerden de onderzoekers het welbevinden van jongeren tussen de 14 en 16 jaar en volgden zij deze deelnemers tot in de volwassenheid, tussen de 20 en 35 jaar. Daarbij werd gekeken naar uiteenlopende aspecten van later functioneren, waaronder mentale gezondheid, slaap, persoonlijkheid en ervaren lichamelijke gezondheid.

Uit de analyses blijkt dat jongeren die zich tijdens hun tienerjaren beter voelen, later gemiddeld meer welbevinden rapporteren, beter slapen en hun lichamelijke gezondheid positiever beoordelen. Daarnaast scoren zij hoger op conscientieusheid – een persoonlijkheidskenmerk dat samenhangt met verantwoordelijkheidsgevoel en doorzettingsvermogen – en lager op neuroticisme, dat juist wordt geassocieerd met stress, piekeren en emotionele instabiliteit.

Volgens Geijsen onderstrepen de resultaten dat welbevinden tijdens de adolescentie van blijvende betekenis kan zijn: jongeren die zich in hun tienerjaren goed voelen, nemen dat positieve effect deels mee naar hun latere leven.

De onderzoekers benadrukken daarom het belang van aandacht voor welbevinden in onderwijs en samenleving. Het gaat daarbij niet alleen om het voorkomen van mentale problemen, maar ook om het actief bevorderen van positieve ontwikkeling en veerkracht bij jongeren. *VU*

Havo- en vwo-scholen lopen voorop in aandacht voor internationalisering

Meer dan de helft van de Nederlandse leerlingen volgt onderwijs op een school die in de schoolgids aandacht besteedt aan internationalisering. Dat blijkt uit een gezamenlijk onderzoek van Dienst Uitvoering Onderwijs en Nuffic dat recent werd gepubliceerd. Voor het eerst is hiermee een landelijk beeld ontstaan van de manier waarop scholen in het funderend onderwijs internationalisering zichtbaar maken in hun beleid.

Voor het onderzoek analyseerden de organisaties bijna 2.500 schoolgidsen van basisscholen, middelbare scholen, clusterscholen en speciale basisscholen. Nuffic stelde daarvoor een woordenlijst samen met meer dan honderd termen die samenhangen met internationalisering, zoals *tweetalig onderwijs*, *wereldburgerschap*, *Erasmus+* en *eTwinning*. Vervolgens maakte DUO de schoolgidsen digitaal doorzoekbaar.

Uit het onderzoek blijkt dat 57 procent van de leerlingen onderwijs volgt op een school die internationalisering noemt in de schoolgids. Gemiddeld vermeldt 42 procent van de scholen dergelijke thema's. Vooral scholen die uitsluitend havo/vwo aanbieden springen eruit: daar besteedt 87 procent aandacht aan internationalisering.

De onderzoekers constateren daarnaast duidelijke regionale verschillen. In Zuidwest-Drenthe noemt slechts 13 procent van de scholen internationalisering in de schoolgids, terwijl dit aandeel in Zuidoost-Drenthe oploopt tot 59 procent. Ook de Brainportregio valt op. Daar ligt het aandeel scholen met aandacht voor internationalisering op 57 procent, ruim boven het landelijke gemiddelde. Bovendien volgt 69 procent van de leerlingen in deze regio onderwijs op een school die internationalisering expliciet noemt.

Verder blijkt stedelijkheid een belangrijke factor. Scholen in matig tot zeer stedelijke gebieden besteden aanzienlijk vaker aandacht aan internationalisering dan scholen in weinig stedelijke regio's. Sociaaleconomische kenmerken van leerlingen, de levensbeschouwelijke identiteit van scholen en pedagogische visies blijken daarentegen nauwelijks van invloed.

Volgens de onderzoekers onderstreept het onderzoek het belang van internationale competenties in een samenleving en arbeidsmarkt die steeds internationaler worden. Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat internationalisering nog geen vanzelfsprekend onderdeel vormt van het onderwijsbeleid: 43 procent van de leerlingen zit op een school die hierover niets vermeldt in de schoolgids. *Nuffic*